

När vi slutar läsa och fortsätter prata
Om litteraturens ställning när mobilerna lyser

Publicerad på <https://www.kyrkanstidning.se/debatt/nar-vi-slutar-lasa-och-fortsatter-prata>,
den 1 oktober 2019

På väg hem från Bokmässan i Göteborg läser jag Rebecka Kärde i Dagens Nyheter (27 sept -19). Hon skriver att litteratur håller på att falla från sin historiskt unika position. Medierådet har släppt en rapport som säger att det dagliga läsandet bland 13-18-åringar har halverats sedan 2012. På Bokmässan har i år flera röster hörts om verifierar den bilden, men även för andra än tonåringar. Förstadagsrecensioner i ledande morgontidningar för nyutkomna diktsamlingar är ett minne blott. Smakdomare som en gång en Lagercrantz eller Strömstedt dömer inte längre mellan litterär kanonstatus eller makulatur. Snåriga essäsamlingar om böcker utgivna med åratals mellanrum där tendenser i långsamma tidspann blottläggs kommer väl knappt ut längre. Bibliotekens personal hotas, det sätts in vakter, men droghandel och bråk har blivit dagliga företeelser. I stället stirrar vi ner i telefonerna.

Låt mig byta bild. Från Bokmässan till konfirmandlägret i somras. En vacker sommarkväll är jag i kapellet på Täby församlings gård Karlberg på Vaddö. Skymningen faller och vi ska be aftonbön. Det står ljus på altaret. Men runt de långa bänkarna glimmar skärmljus. Alla har uppe sina telefoner. Vi ber Tidegården. Den finns i en app med samma namn. Vi ska läsa ett bibelord. Det finns i en annan app. Vi ska sjunga en sång som ledarna valt och den ligger i lägerchatten. Konfirmander och ledare ber böner, sjunger sånger och vi får en betraktelse från en av de unga ledarna som fångar allas intresse. Än en gång slår vi fast i vår kvällsbön att vi är älskade, förlåtna och aldrig ensamma.

Kvällsbönen med konfirmander och ledare är en litterär händelse. Vi förmedlar texter som är hur gamla som helst till en ny generation. Vi fångar in ungdomar i berättelser med bärkraft genom sekler. I kvällsbönen tas oro på allvar, osäkerhet blir formulerad och hopp förmedlas. Det går över, säger ledaren i sin betraktelse. Konfirmander och ledare lyssnar uppmärksamt. Det går över. Det som är jobbigt och svårt; identitetssökandet, prestationskraven, allt det där kommer du att kunna leva med, säger ledaren. Det är lite kyligt i kapellet så här i den sena sommarkvällen. Några av oss har dragit upp luvorna på våra huddies över skallen. Men där inne lyssnar vi till ord om att vara älskad, att bli förlåten och att aldrig behöva vara ensam.

Jag som är deras präst vet att livet för många kommer att bli riktigt tufft, periodvis eller i stort sett jämnt. Det är inte sociologiska sanningar i förmedlar. Utan tro, tillit. Det är något annat.

Tillbaka till Bokmässan och Rebecka Kärde i DN. Det jag nu beskrivit är en litterär händelser. Böner, sånger, berättelser och betraktelser är litteratur. Men vi använder inte böcker. Det är telefonerna det lyser om. Vi lever i ett nytt medielandskap. Det är sant. Konfirmander och unga ledare har ibland lite svårt att se linjer genom allt det de vet, för de vet mycket. Tiden bakåt är det också lite svårt att få ordning på. Levde Jesus samtidigt med dinosaurierna, typ? Är prästen samtida med den där Paulus det så entusiastiskt berättas om, typ? Unga människor vet mycket, men det är lite hoppigt, lite blippigt, lite svårt med linjerna. Men det nya medielandskapet och den nya tekniken tystar inte litteraturen. Det är min poäng.

Och därmed är vi avslutningsvis tillbaka där allt en gång började. I den muntliga berättelsen. Jesus skrev aldrig något. Han pratade och gav exempel genom sina gärningar. Evangelisterna skrev inte objektiva biografier om Herren. De tolkade en muntlig tradition som länge varit i svang. Den helige Benedikt skrev motvilligt sin regel. Han tyckte att abbotens umgänge med sina munkar var grejen. Alla vet att kristet liv det kan man inte läsa sig till, det är en praxis, det är en berättelse, det är sång

och det är bön. Det är litteratur, men före och efter den stora romanens tid och de tongivande lyrikernas kanon.

Jag tror inte alls att litteraturen håller på att falla från sin historiskt unika position. Däremot får vi ett nytt språk i våra sociala medier som visserligen är skrivet, men ändå mest prat, bokstäver, men inte litteratur. Det måste vi förhålla oss till.

Michael Öjermo
DMin, kyrkoherde i Täby